వ్యాస కౌముది

తెలుగులో చాటు కవిత్వం

డా. జొన్నలగడ్డ మార్కండేయులు

<u>తిక్కన:- రాజరాజనరేంద్రుడు</u>

శ్రీశ్రీ వంటి మహా కవి తిక్కనని 'నభూతోనభవిష్యతి' అని ప్రశంసించాడు. ఆదికవి నన్నయే. కానీ తిక్కన అద్వితీయుడు. కవిత్రయములో రెండవవాడైన తిక్కన నన్నయ మీద గౌరవముతో అరణ్యపర్వ శేషాన్ని తన శైలితో అతుకు వేయడానికి సాహించలేదు. అద్వితీయమైన ద్వితీయ కవిగా తన శైలిని లోకానికందించాడు. ఆ మహా కవికి కుమ్మరి నాధుడు వ్యాసభగవానునుకి వినాయకుని వలె లేఖకుడుగా వ్యవహరించాడని అంటారు. అదలా ఉంచితే నన్నయ తరువాత రెండువందల సంవత్సరాల తరువాత పుట్టిన తిక్కన మనుమ సిద్ధి ఆస్థానకవిగా జగద్విదితము. కానీ నన్నయ మరణించిన తరువాత ఆంధ్రమహాభారత పూరణార్ధమై రాజరాజ నరేంద్రుడు తిక్కనను తన ఆస్థానమున కాహ్వానించిన విషయము పొంతనలేని కట్టుకథే అయినా చాటు కవిత ప్రచారము సమకాలికత్వాన్ని ఆపాదిస్తూ ఆసక్తి కలిగిస్తుంది.

ఆంధ్ర మహాభారతములో - 'నిండుమనంబు, నవ్యనవనీత సమానము పల్కు'-- 'మదమాతంగ రురంగకాంచన'-- 'శారదరాత్రులు జ్వలల సత్తరతారహారక' -- అనే మూడు పద్యాలు లోకంలో నన్నయ కవి అనితర సాధ్య శైలికి ఉదాహరణలుగా ప్రచారమయ్యాయి. నన్నయ మరణించడంతో ఆగిపోయిన భారత రచనను పూరించగల మహాకవిని గుర్తించి ఆస్థాన కవిని చేయడానికి అన్ని రాజాస్థానాలకు ఈ పద్యాలలో ఒకదానిని రాజరాజనరేంద్రుడు పంపాడని అంటారు. అయితే మనుమ సిద్ధి ఆస్థానములో ఉన్న తిక్కన అంతకన్నా బాగా రాయగలనని అర్ధము వచ్చేటట్లు పంపిన పద్యానికి రంగు పులిమి పంపాడు. అయితే తిక్కన తాను మనుమ సిద్ధి ఆస్థానములోనే ఉంటానని భారత రచన రాజమహేంద్రవరము వచ్చి రచించి అంకితమివ్వలేని రాజరాజనరేంద్ర మహారాజు కొలువును తిరస్కరించాడు. మనుమసిద్ధి రాజధిక్కారణ నేరమారోపించి తిక్కనను బుజ్జగొరిగించి వీధులవెంట తిప్పి మాంసము తినిపించమని శిక్ష వేశాడు. కానీ భారత రచన పూర్తవడము తన లక్ష్యమని మహాకవిని అవమానించవద్దని తన పట్టుసడలించుకుని రాజరాజనరేంద్రుడు తిక్కనను మనుమసిద్ధి ఆస్థానములోనే ఉండి భారత రచన పూర్తి చేయమని కోరాడు.. కానీ రాజు వేసిన శిక్ష తప్పదు కనుక క్షురకర్మ చేయించుకుని యజ్ఞదీక్ష తీసుకుని, ఊరేగి, యజ్ఞము చేసి పూర్తయిన తరువాత మాంసము (పురోడాశము)ను తిని ,యజ్ఞము చేసిన కారణముగా సోమయాజి అనిపించుకున్నాడు. రాజాజ్ఞ అమలైనకారణంగా రాజుకు అసత్య దోషము పోయింది. తన మాట నిలుపుకుందుకు రాజాంకితముగా కాక తిక్కన సోమయాజి పేరుపడి హరినాథ దేవాంకితముగా భారత రచన చేశాడు. తిక్కనకు మనుమసిద్ధి అంటే ప్రాణము. భారతాన్ని హరిదరనాధునికి అంకితమిచ్చి నిర్వచనోత్తర రామాయాణాన్ని కవితాకన్యగా మనుమసిద్ధికి అంకితమిచ్చి మామ అనిపించుకున్నాడని ఈ పద్యం సాక్ష్యమిస్తుంది

ఏ నిన్ను మామయనియెడు
దీనికి దగనిమ్ము భారతీకన్యకనా
కీనర్హుడవగుదనినను
భూనాయకుపలుకు చిత్తమున కింపగుడన్ !

అక్కన్న, బయ్యన్నలను దాయాదుల కారణంగా రాజ్యభ్రష్టుడైన మనుమ సిద్ధికి భారతము చదివి వినిపించి మెప్పించి కాకతీయ గణపతి మహారాజు సహాయాన్ని తెచ్చి తిరిగి రాజ్యాభిషేకము చేసినట్లుగా జనశ్రుతి, ఇక తిక్కనకు గల వాక్శుద్ధిని చూద్దాము.

తిక్కన -- కుమ్మరి కురునాధుడు

సంస్కృతమహాభారత రచనలో వ్యాసునకు వినాయకుడు లేఖకుడిగా ఉండి పేరు పొందినట్లుగా, కుమ్మరికురునాధుడు తిక్కనకు లేఖకుడిగా ఉన్నాడని జన శ్రుతి. వ్యాసుడు-- వినాయకుడు మధ్య గల భారత రచన ఒప్పందములాగే తిక్కన గ్రుక్క తిప్పుకోకుండా పద్యాలు చెపుతుండగా కురునాధుడు మరల అడగకుండా నియమమేర్పరచుకున్నాడని తెలుగు భారత రచనకు కూడా ఒక కథ ఉంది.. భారతములో శల్యపర్వములో ఒక పద్యములో చివరి పాదములో 'మొలగిచనియె'----అని వదిలివేసి తిక్కన ఆలోచనలో పడి 'ఏమి చెప్పుదుం కురునాధ'--- అని కురునాధుని కేసి చూసి ఆగిపోయాడు. నియమం తప్పానని తిక్కన బాధపడుతుంటే అది తననడిగిన ప్రశ్న అని భావించకుండా ధ్రుతరాష్ట్రుడు అనే అర్ధము తీసుకుని "ఏమి చెప్పుదుంగురునాధ" అని పద్యము పూర్తిచేయడం వల్ల ప్రజ్ఞాభంగము కాలేదని "ఇయ్యదిపద్యమైనది. కురునాధుడైన ధ్రుతరాష్ట్రునితో సంజయుడు ఏమి చేయుదును కురునాధ అని పలికినట్లు భావించి పద్యము పూర్తిచేశాను" అని సమర్ధించిన లేఖ, కురునాధుని మాటలు తిక్కన వరసిద్ధి వాక్ప్రభావమును చాటుతున్నాయి. భారతములోని ఈ పద్యము చాటువుగా ప్రచారమందింది.

వలపలనిమూకంలోగా
ల్నిలువక గుజ్జుంబుడిగ్గి నీ కొడుకుగదా
కలితభుజుండగుచు నొకడు
మొలగి చనియె----నేమి చెప్పుదుంగురునాధా!

ఖడ్గతిక్కన:---

ఖడ్గతిక్కన మన కవిత్రయ తిక్కనకు పెద తండ్రి కుమారుడు. మనుమ సిద్ధిరాజుకు సేనాని. నెల్లూరు ప్రాంతములో పటపు రాయి గ్రామానికి తూర్పుభాగాన పినాకినీ నదీతీరమున తిక్కనపాడను స్థలములో గుజ్జుము మీద రౌతు చెక్కిన శిలను రణతిక్కన ప్రతిమయని స్థానికులు భావిస్తున్నారని వేటూరి ప్రభాకరశాస్త్రిగారు తమ చాటు పద్యమణిమంజరిలో పేర్కొన్నారు. మనుమసిద్ధి, కాటమరాజుల యుద్ధములో అసమాన శౌర్యము చూపి మరణించిన రణతిక్కన మరణమునకు ప్రజలు ఈ విధముగా చింతించారన్నది ఈ క్రింది చాటువు.

వెన్నెలలేని రాత్రియు రవి ప్రభలేనిదినంబు నీరులే
కున్న సరోవరంబు కడునొప్పుగుదీపము లేనిఇల్లునై
విన్నదనంబు నొందెను మన విక్రమ సింహపురంబు చూడగా
పున్నమ చంద్రుబోలు మనపోలదు తిక్కనలేమినక్కటా!

ఈ రణతిక్కనను వేములవాడ భీమకవి పునర్జీవుతుని గావించాడని చెపుతారు. కవిత్రయ తిక్కనకు సోదరుడైన ఈయన మొదట రక్తపాతమున కొప్పుకొనక రణరంగము నుండీ తిరిగి వచ్చాడు. అది ఇంట్లో వాళ్ళకు నచ్చలేదు. ఎందుకంటే రణతిక్కన కుటుంబ ప్రసిద్ధి ఈ విధంగా ఉంది.

వీరనాదంబు వేదనాదంబు---పాయకమే ప్రొద్దు మ్రోయుచుండు.

భూసురప్రకరంబు సేనలు చల్లంగ---బాయకెన్నియొ కుటుంబములు బ్రదుకు

బ్రాహ్మణావళికి ధారలు పోసిన జలంబు---సతతంబు ముంగిటజాలువారు.

విపులకొసగిన పత్రికలను--బాయక కరణముల్ వ్రాయుచుంద్రు

మానఘనుడైన తిక్కన మంత్రి యింట--

మదనసముడైన తిక్కన మంత్రి యింట

మహితయశుడైన తిక్కన మంత్రి యింట

మంత్రిమణియైన తిక్కన మంత్రి యింట

అటువంటి కుటుంబములోని తిక్కన యుద్ధభూమినుండీ వెనుదిరిగి రావడము కుటుంబము సహించలేకపోయింది. "చతురంగ బలముతో సమరంబు సేయక మానంబు విడిచిన మందబుద్ధి" అని

అనుచునార్వేలవారు నిన్నపహసింప

ధరణి నెల్లూరులో నెట్లు తిరుగగలవు

వైరులను గెల్చి సత్కీర్తి వరులుమయ్యు

మంత్రికుల హేళి! తిక్కనామాత్యమౌళి!

అని ప్రభోదించారు. భార్య పసుపు ముద్ద అంటించిన నీళ్ళ బిందెతో స్నానానికి నీళ్ళు పెట్టి నులకమంచమడ్డు పెట్టి "నేను, నీ తల్లివలె మూడో ఆడుదానివై కనపడకుండా మరుగున స్నానము చేయుము"ంది. గుండెను చీల్చే మాటలుగల శక్తివంతమైన ఈ పద్యము చూడండి.

పగఱకు వెన్నిచ్చినచో

నగరేనిను మగతనంపు నాయకులెందున్

ముగురాండ్రవారమైతిమి

వగపేటికి జలకమాడవచ్చిన చోటన్

అంతకన్న పదునైన మాటలతో అవమానించింది తల్లి. స్నానము చేసి భోజనానికి కూర్చున్న కొడుకుకు పెరుగుకు బదులు విరిగిన పాలు పోసి ఇదేమిటని అడిగిన తిక్కనకు "నువ్వు పగరకు వెన్నిచ్చిన రణస్థలములో గడ్డిమేస్తూ నీ పరాక్రమము చూసిన పశువుల పాలివి" అని సమాధానమిచ్చింది.

అసదృశముగనరి వీరుడు

మసిపోవగ విఱిగివచ్చు మగపంద్రకియున్

గసవున్ మేయగబోయిన

పసులున్ విఱిగినవి తిక్క! పాలున్ విఱిగెన్!

ఈ మాటలు వినగానే తిక్కన తిరిగి సర్వసన్నద్ధుడై పగఱ నెదుర్కొని వీరస్వర్గము పొందాడని ఈ చాటు పద్యము చాటుతుంది.

పదటున వాజిరాహుతులపై దుమికించుచు తిక్కడార్చినన్

బెదిరి పర్రిభమించి కడుబమ్మిట వీరులు భీతిచిత్తులై

యదెయదె వాలు వాల్మెఱుగులల్లవె యల్లదె యాతడంచనన్

గొదుకక యాజి చేసె రిపు కోటులకందఱకన్ని రూపులై!

ఈ మహావీరుడి భార్యను దీర్ఘసుమంగళిగా భీమన చాటువును ఇదివరకు చదివాము. పద్యమైనా, గద్యమైనా అక్షరశక్తిని కాదనలేము. ఆంధ్రభోజుడు శ్రీకృష్ణదేవరాయలు మరణించిన వెంటనే పాతపగలు దృష్టిలో పెట్టుకుని దండయాత్రకు సిద్ధమైన గజపతిని ఛీకొట్టి తన పద్యము ద్వారా సందేశమంపి వెనక్కు పంపాడని ఈ క్రింది చాటువు చాటింది.

రాయరాహుతమిండ రాచయేనుగువచ్చి--యారట్లకోటకోరాడునాడు.

సంపెటనరపాల సార్వభౌముడు వచ్చి--సింహాద్రిజయశిల చేర్చునాడు

సెలగోలు సింహంబు జేరి ధిక్కృతికంచు--తల్పులఢీకొల్పునాడు.

ఘనతతనిర్భరగండపెండెరమిచ్చి--కూతురాయలకొనగూర్చునాడు

ఒడలెఱుంగవొ? చచ్చితొ?యుర్విలేవొ?

చేరజాలకతలచెడిజీర్ణమైతొ

కన్నడంబెట్లు సొచ్చెదు గజపతీంద్ర!

<u>తెఱచి నిలుకుక్కసొచ్చిన తెఱగుదోప</u>

సిగ్గుపడిన గజపతి వెనుకకు వెళ్ళిపోయాడు. కవిత్వమహత్వము చేతవాక్ప్రభావము చూపిన ఎందరో కవులను గురించి పేర్కొనాలంటే పెద్దగ్రంథమే అవుతుంది. <u>*కృషిపాటి వెంకటసుబ్బకవి (1850)*</u> వంటి కవులు కుంభవృష్టిని కూడా ఆపగలిగారు. మహానంది క్షేత్రంలో జగద్గురు శ్రీ పుష్పగిరిశంకర భారతీ స్వామి సన్నిధిని బ్రాహ్మణ సమారాధన జరుగు సమయంలో కుంభవృష్టి ప్రారంభమవగా నెల్లూరు మండల వాసియగు ఈ కవి వర్షమునాపివేసాడని ఈ క్రింది చాటువులు ప్రచారములో ఉన్నాయి.

గోండ్రలు వెట్టు మేఘుడతి కోపమునంగురియంగజొచ్చెమా

తండ్రిమరుత్తనూజ! నను దబ్బుఱాడనియెంచకుండనీ

వేండ్రమునీవెమాన్పవలె వేయివిధంబులుగాకయున్నమీ

తండ్రికినైనజెప్పి జలదప్రతిబింబము మాన్పు మారుతీ!

విద్యుత్పింగళేక్షణ కృపావిర్భూతశ్రీకృషిపా

డ్విద్వద్వేంకటసుబ్బసూరికవితోద్వత్తత్వమాలించినీ

విద్యుద్గర్జభర్జనభర్జనాదులడరన్ వేమారువర్షింపకే

విద్యాశంకరభారతీవిజయమున్ విక్రాంతివాటిల్లగాన్!

<u>*ఎఱ్ఱన మొదటి పద్యము*</u>

అరణ్యపర్వ శేషపూరణముతో కవిత్రయములో మూడవవాడిగా ఖ్యాతినార్జించిన ఎఱ్ఱన ఆశ్వాసాంతగద్యంలో తన పేరు చెప్పుకొనలేదు. నన్నయయే రచించినట్లుగా ఆశ్వాసాంత గద్యలో ఉంది. అందుచేత అరణ్య పర్వశేషాన్ని పూరించాడు. అందుచేత అరణ్య పర్వములో నన్నయ కవిత్వము తరువాత ఎఱ్ఱన ప్రారంభ పద్యముగా ఈ క్రింది పద్యము ప్రచారమై ఎఱ్ఱన ప్రభంధ పరమేశ్వరత్వాన్ని లోకానికి తెలియజేయగలిగింది.

స్ఫురదరుణాంశురాగరుచిబొంపిరి వోయి నిరస్తనీరదా
వరణముల్తై దళత్కమల వైభవశిరభణముల్ల సిల్లను
ద్ధురతర చక్రసార సంధుృవత నిస్వనముల్సెలంగగా
గరము వెలింగె వాసరముఖంబులు శారదవేళ చూడగన్

భగవత్కృపాపాత్రులు

కవులందరూ మహాభక్తులు. ఇష్టదేవతా స్తుతి చేయని కవి మనకు తెలుగు సాహిత్యములో కనిపించడంటంటే అతిశయోక్తికాదు. భగవంతుడు వారి కవితావేశానికి ముగ్ధుడై కవికి ఆలోచన తెగక గంటము ఆపివేసినా నీవే దిక్కని ప్రార్థించినా స్వయంగా వచ్చి సహాయపడ్డాడని మనకు చాటువులు సాక్ష్యమిస్తాయి. సరస్వతిని తన ఇంటికి రప్పించుకున్న ఇద్దరు మహాకవులను గురించి తెలుసుకుందాము.

బమ్మెరపోతన:-

పోతన రామభక్తుడు. శారదాదేవి కంటి నీరు తుడిచి ఓదార్చిన మహాత్ముడు. ఆ ఉదంతమునకు ముందు ఈ మహాకవికి శ్రీరాముడు స్వయంగా వచ్చి భాగవతంలో ఒక పద్యము పూరించిన సంఘటన నమ్మకానికతీతంగా నేటికీ ప్రజలను పులకాంకితులను చేస్తూ ఆభక్త పోతనకు కైమోడ్పుగా ప్రచారమైన పద్యాన్ని చూడండి. "అలవైకుంఠపురంబులో------" అని రాసిన తరువాత పోతనకు గంటము కదలలేదు. ఆలోచించుకుంటూ బయటకు వచ్చి తిరుగుతున్నాడు. మొసలికి చిక్కి బాధపడుతున్న కరిని రక్షించడానికి సిద్ధపడుతున్న శ్రీమహా విష్ణువును వర్ణింపవలసిన పద్యమిది. పోతనకు ఆ సమయంలో తానెలా ఉన్నాడో తెలియజేయాలనిపించి సాక్షాత్తు శ్రీరామావతారుడైన నారాయణుడే దిగి వచ్చి ఇలా రాసుకున్నాడు.

అల వైకుంఠపురంబులో నగరిలో నామూల సౌధంబుదా
పల మందారవనాంతరామృత సరఃప్రాంతేందు కాంతోపలో
త్పలపర్యంక రమా వినోదియగు ఆపన్నప్రసన్నుండువి
హ్వలనాగేంద్రము పాహి పాహి యన కుయ్యాలించి సంరంభియై

ఆ పద్యము తరువాత హరి వైకుంఠము నుండీ రావడము, చక్రాన్ని పంపించి మకరిని ఖండించి కరిని కాపాడి పాంచజన్యము పూరించడము మొదలైన గజేంద్రమోక్షఘట్టాన్ని పోతన అవలీలగా పూరించాడని లోకము నమ్మింది. నేటికీ నమ్ముతోంది.

శారదకు ఓదార్పు

భాగవతాన్ని శ్రీరామాంకితముగా రచించాడు. కానీ బహుగ్రంథప్రణేత అయిన శ్రీనాథుడు పోతనను కలుసుకుని గొప్పరాజుకంకిత మిచ్చి తనలాగే సంపదలు పొందమని ప్రలోభపెట్టాడు. నిజానిజాల సంగతేమో కానీ సమకాలికుడైన శ్రీనాథ మహాకవి పోతనకు బావమరిది. అందుచేత పోతన మెత్తబడ్డాడు. నరాంకితము చేయడానికి ఆలోచన మొదలు పెట్టాడు. ఆ మహాకవి అంతర్మథనము శారదయై రూపుగట్టి కనులనీరునింపి "నన్ను నరాంకితము చేస్తావా?" అని ప్రశ్నించింది. అప్పుడు పోతన పశ్చాత్తాపముతో ఈ క్రింది పద్యమును రచించాడు.

కాటుకకంటి నీరు చనుకట్టుపయింబడనేల యేడ్చెదో
కైటభదైత్య మర్దనుని గాదిలికోడలయోమదంబ! యో
హాటక గర్భురాణినిను నాకటికింగొనిపోయి యల్లక
ర్ణాట కిరాటకీచకులకమ్మ్రతిశుద్ధిగ నమ్ముభారతీ!

******